

Dijitalleşme ve Kadın Hakları

Kitap Bölümü Çağrısı

Yayınevi: Taylor & Francis

Editörler: Prof. Dr. Muharrem Kılıç & Doç. Dr. Sezer Bozkuş Kahyaoğlu

ISBN: 97810328234478

Özet Gönderimi Başlangıç Tarihi: 8/Mart/2024

Tam Metin Gönderimi Son Tarihi: 30/Eylül/2024

Kitap Bölümleri

Bölüm I: Kadın Hakları Teknoloji

Kadınların Teknolojik Gelişmelere Erişimi ve Katılımı

Kadın ve Siber Güvenlik Sorunları

Kadın ve Yapay Zeka Uygulamaları

Bölüm II: Kadın Hakları ve Dijital İşletme

Dijital Toplumda Kadın Girişimciliği

Dijital Toplumda Kadın Liderliği

Kadın ve İş Hukuku: Gelecek Beklentileri

Bölüm III: Sürdürülebilirlik Bağlamında Kadın Hakları

İklim Eyleminin Kadınlar Üzerindeki Etkisi

Çevre ve Kadın

Dijital Toplumda Kadınların Güçlendirilmesi ve Cinsiyet Eşitliği

Kurumumuz ve İzmir Bakırçay Üniversitesi iş birliğinde, dijital çağda kadın haklarını yeniden değerlendirmeyi amaçlayan projemiz kapsamında, teknoloji, dijital işletme ve sürdürülebilirliğe özel olarak odaklanılarak, kadın haklarının dijitalleşme bağlamında değerlendirildiği makalelerden oluşan “Dijitalleşme ve Kadın Hakları- Digitalization and Women’s Rights” başlıklı bir akademik kitap projesi çalışması gerçekleştirilecektir. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, tüm değerli araştırmacılarımızı ve akademisyenlerimizi makaleleri ile bu projeye katkı sunmaya davet etmektedir.

Arka Plan:

18. yüzyılın ortalarından bu yana kadın hakları aktivizmi, başta şiddet ve tarihsel zorluklardan kaynaklanan ayrımcılık olmak üzere çok sayıda hak ihlaline yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda kadınlar, insan hakları öznesi olarak eşit statüye ulaşmak için etkili mücadeleler vermişlerdir. Kadın hakları mücadelesi zaman içinde sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimlerle birlikte gelişerek yeni hakların ve savunuculuk alanlarının ortaya çıkmasına öncülük etmiştir. Başlangıçta kadın haklarının savunulması olarak başlayan süreç, ilerleyen yüzyıllarda cinsiyete dayalı ayrımcılığa karşı kuşatıcı bir mücadeleye dönüşmüştür.

“Kadın hakları” bugün hala önemini koruyor olsa da, bu alanın gelişen küresel ölçekte sürekli olarak yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle dijital çağın ortaya çıkışı, günümüz zorlukları ile mücadelede, güncel ve etkili kalmalarını sağlamak için hakların kapsamlı bir şekilde yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Dijitalleşme, sosyo-ekonomik, politik, psikolojik ve hukuki alanlar da dahil olmak üzere günlük yaşamın çeşitli yönlerine nüfuz etmektedir. Ancak bu dijital çağda, kadınlar çoğu zaman mevcut fırsatlardan ve kaynaklardan tam olarak yararlanamamakta ve eşitsizliklere maruz kalmaktadır. Bu eşitsizliklerin ele alınması ve dijital teknolojilere adil erişimin sağlanması, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesi açısından hayati öneme sahiptir.

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan “Dijital Çağda Kadınlar” başlıklı nihai rapora (2018) göre kadınlar dijital alanda bilinçsiz önyargılar (unconscious biases), gösterişçilik (tokenism), profesyonel ve özel yaşam arasında denge kurma zorlukları ve iş politikalarında düşük şeffaflık ve kapsayıcılık ile karşı karşıya kalmaktadır. İşletme kurmak ve işletmek, rol model eksikliği,

yerleşik stereotipler, zayıf iş ağları ve sektörel faaliyetlerde cinsiyet farklılıkları gibi ek engeller ortaya çıkarmaktadır.¹

Raporda cinsiyet önyargılarının ve stereotiplerinin teknolojiye potansiyel etkisi vurgulanmakta olup yetenek, vizyon, kaynaklar ve zenginlikten tam olarak yararlanmak için dijital alanda eşitliği sağlamanın önemine dikkat çekilmektedir. Ayrıca, Avrupa Parlamenter Araştırma Servisi (2023) tarafından yürütülen bir araştırma, dijital sektördeki bilgi ve iletişim teknolojileri profesyonellerinin eksikliğini ortaya koymakta ve bu da özellikle kadınlar için iş-özel hayat dengesiyle ilgili olarak iş esnekliğinde iyileştirme ihtiyacına işaret etmektedir.²

Ayrıca, Avrupa Komisyonu'nun “Dijitalde Kadınlar” Broşürü (2019), cinsiyetler arasındaki büyük ücret eşitsizliğine ve kadınların dijital sektördeki yönetim ve karar alma pozisyonlarına erişimde karşılaştıkları zorluklara dikkat çekmektedir. Bu bulgular, sistemik engellerin ele alınmasının ve dijital alanda cinsiyet eşitliğinin desteklenmesinin önemini altını çizmektedir.³

BM Kadın Asya ve Pasifik Bölge Ofisi'nin “Asya ve Pasifik'te Kadın, Barış ve (Siber) Güvenlik” başlıklı Eylem Özeti'nde de vurgulandığı gibi, siber güvenlik dijital çağda kadınlar için önemli bir zorluk teşkil etmektedir. Siber suçlar, çevrimiçi cinsel sömürü ve istismarın yanı sıra insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı gibi sorunlar da siber güvenlikle ilgili yaygın endişelerdir. Eylem Özeti, siber güvenlik çerçevelerindeki cinsiyet kör noktalarının ele alınmasını, çevrimiçi barışın inşası için kadınların ve kız çocuklarının dijital vatandaşlığının desteklenmesini ve siber dünyada kadınların ve kız çocuklarının güvenliğinin korunmasını önermektedir. Bu tavsiyeler, siber güvenliğe yönelik cinsiyeti kapsayan yaklaşımların teşvik edilmesinin ve dijital alanda kadınların ve kız çocuklarının güvenliğinin ve refahının sağlanmasının önemini altını çizmektedir.⁴

OECD'nin “Dijital Cinsiyet Ayrımını Kapatmak: Dâhil Et, Geliştir, Yenilik Yap” (2018) raporu, kadınların ve kız çocuklarının dijital teknolojilere erişiminin ve bunları kullanmasının önündeki önemli engelleri tespit etmektedir. Bu zorluklar arasında erişim, eğitim eksikliği, yerleşik önyargılar ve sosyokültürel normlarla ilgili engeller yer almaktadır. Ayrıca rapor;

¹ https://docs.euromedwomen.foundation/files/ermwf-documents/7745_4.78.womeninthedigitalage.pdf

² [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/739380/EPRS_ATA\(2023\)739380_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/739380/EPRS_ATA(2023)739380_EN.pdf)

³ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/women-digital>

⁴ <https://asiapacific.unwomen.org/sites/default/files/2023-02/ap-wps-221130BLS22555-Peace-and-cyber-insecurity-brief-v03-ENG.pdf>

kızların bilim, teknoloji, mühendislik, matematik ve bilgi ve iletişim teknolojileri gibi dijital dünyada başarı için hayati önem taşıyan disiplinlere nispeten daha düşük katılım gösterdiğini ve eğitime kayıt oranlarındaki eşitsizliklerin altını çizmektedir. Kadınların ve kız çocuklarının dijital araçları sınırlı kullanımıyla birleştiğinde, bu faktörler dijital alandaki uçurumun genişlemesi ve eşitsizliğin artması riskini taşımaktadır.⁵

Adil ve sürdürülebilir bir geleceğin şekillenmesinde kadınların dijitalleşmeye katılımının önemi esaslı bir tartışma konusudur. Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun (UNECE) vurguladığı gibi, geleceğe yönelik yaklaşımımızda cinsiyet hususunu göz ardı etmek, kadınların katkılarından tam olarak faydalanmamızı engelleme riski taşımaktadır. Bu gözetim, cinsiyet eşitsizliklerini sürdürmekte ve sürdürülebilirlik açısından en iyi sonuçlara ulaşma çabalarımızı sekteye uğratmaktadır.⁶

Yukarıda sunulan değerlendirmeler ve veriler, dijital çağda kadınların statüsünün değerlendirilmesine yönelik kritik ihtiyacı vurgulamaktadır. Dijitalleşmenin hızıyla birlikte, kadınların söz konusu ortama hazır olup olmadıklarını sorgulamak ve iyileştirilmesi gereken veya yetersiz kalan alanları tespit etmek zorunludur. Bu zorlukları anlama ve ele alma, cinsiyet eşitliğini teşvik etme ve kadınların dijital çağa tam katılımını ve güçlenmesini sağlama yönünde önemli adımlardır. Kadın haklarının, dijitalleşme bağlamında “Kadın Hakları ve Teknoloji”, “Kadın Hakları ve Dijital İşletme” ve “Sürdürülebilirlik Bağlamında Kadın Hakları” gibi farklı boyutlarda ele alınmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Teknoloji açısından bakıldığında, yapay zekanın önyargısına maruz kalma riski de dâhil olmak üzere “kadınların teknolojik gelişmelere erişimi ve katılımı”, “kadın ve siber güvenlik sorunları”, “kadın ve yapay zeka uygulamaları” açısından güncel durumun ele alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Dijital iş dünyası açısından kadınların durumu “dijital toplumda kadın girişimciliği”, “dijital toplumda kadın liderliği” ve “gelecek beklentileriyle kadın ve iş hukuku” açısından değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Sürdürülebilirlik açısından ise kadınların durumu “iklim eyleminin kadınlar üzerindeki etkisi”, “çevre ve kadın”, “dijital toplumda kadının güçlendirilmesi ve cinsiyet eşitliği” açısından yansıtılması fayda sağlayacaktır.

Öte yandan, uluslararası insan hakları sözleşmeleri, hak ve özgürlüklerin kullanılmasında cinsiyete dayalı ayrımcılığı yasaklamaktadır. 1979 tarihli BM Kadınlara Karşı Her Türlü

⁵ <https://www.oecd.org/digital/bridging-the-digital-gender-divide.pdf>

⁶ <https://unece.org/info/Trade/WP.6-Meetings/events/366794>

Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin 1. maddesi uyarınca; “ *Kadınlara karşı ayırım*’ deyimi kadınların medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir.” Sözleşme’nin 2. maddesine göre Taraf Devletler, kadınlara karşı her türlü ayırımı kınamakta, tüm uygun yollardan yararlanarak ve gecikmeksizin kadınlara karşı ayırımı ortadan kaldırıcı bir politika izlemeyi kabul etmekte ve bu amaçla taahhütte bulunmaktadır.

Anayasamızın 10. maddesinin birinci fıkrası herkesin kanun önünde eşit olduğunu güvence altına almaktadır. İlgili maddenin ikinci fıkrası uyarınca; “*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.*” 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) Kanunu'nun 3. maddesi, herkesin hukuken tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanmada eşit olduğunu güvence altına almakta ve cinsiyete dayalı ayrımcılığı yasaklamaktadır.

6701 Sayılı Kanun uyarınca TİHEK, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda Ulusal Önleme Mekanizması görevini yerine getirmek üzere kurulmuştur. TİHEK Kanunu'nun 9. maddesinin 1. fıkrasına göre; “*İnsan hakları ve ayrımcılıkla mücadele konularında kitle iletişim araçlarını da kullanarak bilgilendirme ve eğitim yoluyla kamuoyunda duyarlılığı geliştirmek*” Kurumun görevleri arasındadır. Bu bağlamda, bireylerin ve özellikle kadınların yaşamının her alanını giderek kuşatan dijitalleşmeyi kadın hakları bağlamında ele almak amacıyla bu akademik kitabın oluşturulması çalışmasının başlatılmasına karar verilmiştir.

Kitap çalışması için özet gönderimi başlangıç tarihi olarak belirlenen 8 Mart Dünya Kadınlar Günü vesilesiyle, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırıldığı, her bireyin eşit haklara sahip olduğu bir dünya temenni etmekteyiz.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

İrtibat Kişisi: Uzman Yardımcısı Simge Zor

İrtibat Numarası: 03124227800 (Dahili: 7932)

Makalelerin Gönderimi için E-posta Adresi: disiliskiler@tihek.gov.tr

Yayın formatına aşağıdaki bağlantıdan erişim sağlanabilmektedir:

<https://authorservices.taylorandfrancis.com/>